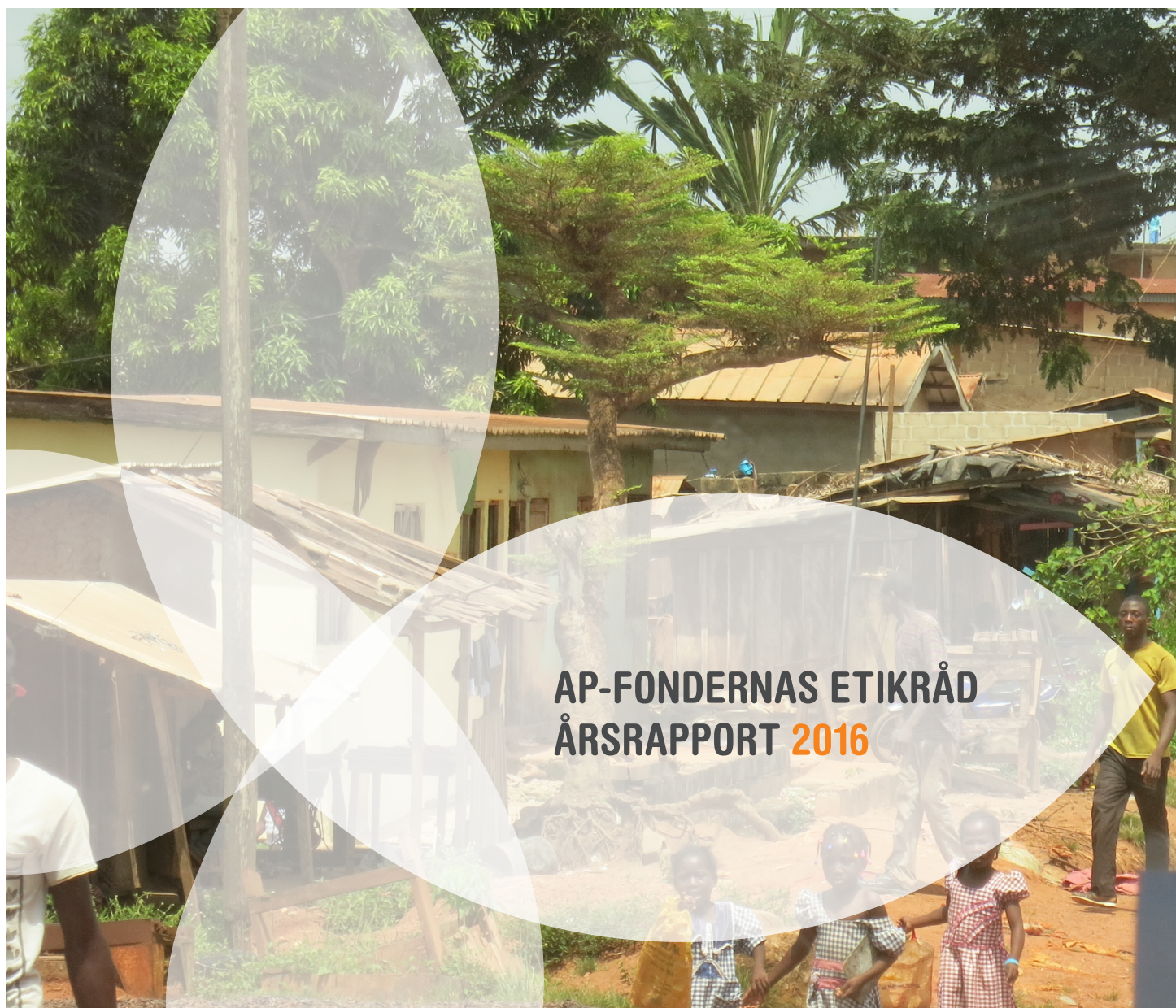

AP-FONDERNAS ETIKRÅD ÅRSRAPPORT 2016

Dialoger gör skillnad, sidan 10

AP-fondernas Etikråd har som utgångspunkt att AP-fonderna inte ska ha investeringar i bolag som kan kopplas till systematiska kränkningar av de internationella konventioner som Sverige undertecknat.

Ökad hållbarhet inom palmolja, sidan 24

AP-fondernas Etikråd deltar sedan ett antal år i ett samarbete mellan internationella investerare, samordnat genom PRI, som verkar för ökad hållbarhet inom palmoljeproduktion.

En bransch med stora utmaningar, sidan 26

AP-fondernas Etikråd får många frågor kring gruvbolag och gruvor runtom i världen. Gruvbranschen har stora utmaningar på flera plan, men den är en viktig grundbult både i den globala ekonomin och i den svenska industrin.

INNEHÅLL

Kort om AP-fondernas Etikråd	3
Ordförande har ordet	4
Ord från generalsekreteraren	6
Värdegrund	7
Etikrådets arbetsprocess	8
Bolagsdialoger	10

Proaktiva projekt	22
Resa till New York	25
Gruvbranschen	26
Samarbeten	28
FN-initiativ	30
Bolagsstyrning	32

Särskilda fokusområden 2016	33
Målsättningar	34
Etikrådets ledamöter	35

KORT OM AP-FONDERNAS ETIKRÅD

Etikrådet är ett samarbete mellan Första, Andra, Tredje och Fjärde AP-fonden, vilka har uppdrag från riksdagen att skapa hög avkastning till låg risk för dagens och morgondagens pensionärer. Etikrådets arbete syftar till att bidra positivt till AP-fondernas långsiktiga avkastning genom att påverka bolagen till ansvarsfullt företagande rörande miljö och sociala frågor.

De fyra AP-fonderna är långsiktiga, ansvarstagande och engagerade ägare, som vill påverka bolagen att ta ansvar. Det är AP-fondernas uppfattning att välskötta bolag över tid ger högre avkastning och lägre risk. Samarbetet i AP-fondernas Etikråd syftar därför till att bidra positivt till den långsiktiga avkastningen genom att påverka bolag och branscher till hållbart värdeskapande. AP-fondernas Etikråd samarbetar kring de bolag som finns i AP-fondernas noterade aktieportföljer, främst de utländska innehaven.

FÖREBYGGANDE SAMARBETEN

– främjar hållbarhet i bolagen

DIALOG OCH MÖTEN VID INCIDENTER

– där internationella konventioner kränks

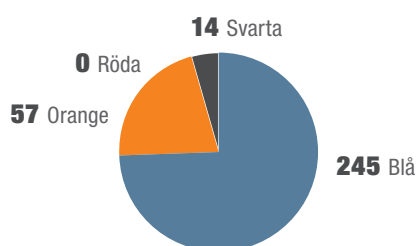
ERFARENHETSUTBYTE

– mellan bolag och investerare

ETIKRÅDETS DIALOGER 2016

Status bolagsdialoger

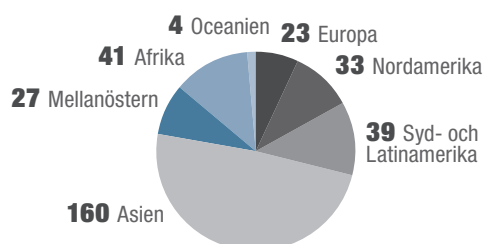
Totalt 316 bolag

Beskrivning av färgkodning finns på sidan 10.

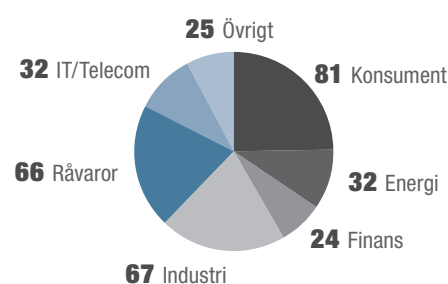
Händelser per region

Totalt 327 händelser

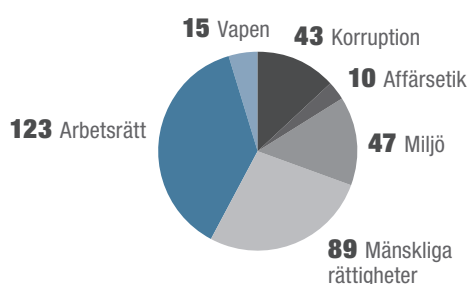
Sektorer

Totalt 327 händelser

Antal händelser

Totalt 327 händelser

Etikrådet har under 2016 fört förebyggande och reaktiva dialoger med 316 bolag spridda över hela världen. I många fall handlar dialogerna om mer än ett hållbarhetsområde.

ORDFÖRANDE HAR ORDET

FORTSATT UTVECKLING AV ETIKRÅDETS ARBETE

Första, Andra, Tredje och Fjärde AP-fonden bestämde 2007 att gemensamt föra dialoger om etik- och miljöfrågor med sina utländska, noterade innehav. Samarbetet har pågått i hela 10 år och även om syftet med AP-fondernas Etikråd är detsamma nu som då, har mycket hänt. Det gäller hur vi arbetar inom Etikrådet, men kanske framförallt hur bolagen idag adresserar dessa frågor.

När Etikrådet startade var arbetet främst inriktat på reaktiva dialoger. Idag arbetar vi fortsatt med reaktiva dialoger men det mesta av Etikrådets tid och resurser läggs på vårt förebyggande arbete, att få bolagen att agera och arbeta ansvarsfullt, strukturerat och systematiskt med hållbarhet och att bli mer transparenta med vad de gör. Målsättningen är att förhindra och minimera eventuella incidenter och problem i bolagens verksamhet. Etikrådets förebyggande arbete sker främst via bransch- och investerarinitiativ.

Vi prioriterar och kraftsamlar resurserna

Antalet områden som ansvarsfulla investerare kan engagera sig i, är stort och ständigt växande. Att engagera sig på alla områden och i alla bolag är inte möjligt och framförallt inte effektivt och därför är det bättre att prioritera.

De områden och bolag som vi väljer att arbeta med är utvalda med utgångspunkt i AP-fondernas innehav, uppdrag och värdegrund, men hänsyn tas också till våra möjligheter att göra positiv skillnad. Valet av fokusområde betyder inte att andra områden i sig är mindre viktiga. Det är snarare resultatet av en medveten strategi för att lägga resurserna där vi bedömer att de gör mest nytta.

För att kunna ha fler och mer professionella reaktiva dialoger har vi valt att inleda ett fördjupat samarbete med etikkonsulten GES Investment Services. Syftet med det fördjupade samarbetet är att skapa en bra och effektiv process med hög kvalitet kring bevakning, informationsinhämtning och engagemang.

Förebyggande projekt

Etikrådet är sedan flera år aktivt engagerad i ett flertal förebyggande projekt. Under året har vi, inom ramen för dessa projekt, gjort resor för att på plats möta bolag och diskutera hållbarhetsfrågor. I samband med PRI:s årsmöte i Singapore besökte en representant från

Etikrådet, tillsammans med flera andra investerare, palmoljebolag. Under hösten samlades också kakaobranschen till en konferens i Abidjan i Elfenbenskusten. Hit var också investerare inbjudna och en representant från Etikrådet deltog. I samband med konferensen anordnades också besök samt enskilda möten med kakaobolag.

Klimat i fokus

Även under 2016 har klimatfrågan varit i fokus för Etikrådets arbete i många av de bolagsdialoger vi haft, men också genom vårt engagemang i IIGCC. De fyra AP-fonderna skrev, tillsammans med flera andra investerare, ett brev till G20-regeringarna där vi rekommenderade dem att bland annat ratificera Parisavtalet.

Under 2015 kom samtliga AP-fonder överens om att samordna sättet vi redovisar koldioxidavtryck. Det är glädjande att notera att allt fler, både svenska och utländska investerare, är positiva till initiativet och nu redovisar på samma sätt som AP-fonderna. På så sätt har vi kunnat bidra till en ökad grad av standardisering mellan investerare.

Återinkludering och exkludering

Under 2016 har Etikrådet rekommenderat AP-fonderna att exkludera ett bolag, Zijin Mining, samt återinkludera ett bolag, Singapore Technologies.

Zijin Mining har exkluderats, eftersom bolaget kan kopplas till allvarlig negativ miljöpåverkan i strid med FN:s konvention om biologisk mångfald. Exkluderingen görs på rekommendation av AP-fondernas Etikråd, eftersom dialogen med bolaget inte lett till önskat resultat.

Singapore Technologies var det första bolag som AP-fonderna exkluderade på grund av deras koppling till kränkningar av såväl konventionen om antipersonella landminor som konventionen om klusterammunition. Efter en revidering av bolagets verksamhet har Etikrådet

”Antal områden som ansvarsfulla investerare kan engagera sig i är stort och ständigt växande.”

funnit att bolaget inte längre kan kopplas till kränkningar av konventionerna och därför rekommenderade Etikrådet AP-fonderna att återinkludera bolaget. Båda rekommendationerna har följts av de fyra AP-fonderna.

Bolagens skattehantering – en hållbarhetsfråga

En fråga som diskuterats flitigt den senaste tiden är bolagens hantering av skatter. Det är en komplicerad hållbarhetsfråga med flera olika länders skatteregler och skattemyndigheter inblandade. För att stimulera till en god dialog om skattefrågorna bjöd Etikrådet in svenska bolag och investerare till ett seminarium om bolagsskatter i november 2016.

Samarbete även kring bolagsstyrning

Utgångspunkten för Etikrådets arbete är alltså dialog med bolag kring etik- och miljöfrågor. Under 2016 har detta samarbete utökats genom att vi också börjat samarbeta kring vissa bolagsstyrningsfrågor. Det är en naturlig utveckling, eftersom frågorna om etik, miljö och bolagsstyrning ofta går hand i hand. Vilka frågor och bolag som lämpar sig för Etikrådet att samarbeta om, kommer vi att besluta från fall till fall.

Vidareutveckling av värdegrunden

Etikrådet har under året arbetat vidare med den värdegrund som ligger till grund för Etikrådets arbete med hållbarhet och numera också bolagsstyrning. Som en del av det svenska pensionssystemet bygger värdegrunden på den svenska statens värdegrund, där demokrati och en hållbar utveckling är centrala delar i enlighet med skrivningarna i regeringsformen. Etikrådets värdegrund bygger också på de internationella konventioner som Sverige undertecknat. Läs om värdegrunden i sin helhet på sidan 7.

Implementering av ”Ruggie-principerna”

Etikrådet har startat ett projekt kring implementeringen av FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter – de så kallade Ruggie-principerna. Fokus har varit att identifiera en struktur som gör det möjligt för Etikrådet att definiera ett rimligt förhållningssätt till principerna. Projektet kommer fortsätta under 2017.

FN:s globala mål för hållbar utveckling, Agenda 2030

AP-fonderna arbetar på olika sätt med att bidra till FN:s 17 utvecklingsmål och rapporterar om detta i respektive fonds årsredovisning och/eller hållbarhetsrapport. Etikrådet kommer under 2017 att välja några områden utifrån målen som är lämpliga att prioritera och föra dialog med bolagen om.

I årsrapporten för 2016 har Etikrådet ytterligare ökat transparensen i dialogerna och vi välkomnar fortsatt dialog med bolag, NGO:er och andra intressentgrupper angående hur vi ytterligare kan förbättra vår rapportering.

Jag vill tacka mina kollegor i Etikrådet för det här året och lämna med varm hand över till 2017 års ordförande, Peter Lundkvist från Tredje AP-fonden.

Göteborg i januari 2017

ULRIKA DANIELSON

Etikrådets ordförande 2016

ORD FRÅN GENERALSEKRETERAREN

10 ÅR I BACKSPEGELN, 10 ÅR FRAMÅT I SPÅKULAN

AP-fondernas Etikråd firar tio år 2017 och mycket har hänt kring ansvarsfulla investeringar under den tiden. 2007 hade precis FN:s projektet för ansvarsfulla investeringar, PRI, dragits igång och AP-fonderna tillhörde de första institutionerna som skrev under de sex principerna. Idag har PRI cirka 1 600 signatärer från i stort sett hela den globala finansiella sektorn.

Vad har då hänt under tio år?

AP-fondernas och Etikrådets utgångspunkt har alltid varit att åtgärda problem och långsiktigt förbättra bolags arbete rörande miljö, etik och mänskliga rättigheter i syfte att bidra till att bättre hantera de utmaningar vi alla står inför globalt. Vi är övertygade om att de blir bättre investeringar långsiktigt om så sker. Initialt fanns det ett motstånd. Det traditionella synsättet på så kallade etiska investeringar har varit exkludering och "naming and shaming".

Verkligheten är dock en annan. Den främsta utvecklingen som skett under de senaste tio åren är att noterade bolag runt hela jorden har utvecklat en relation med sina ägare, det institutionella kapitalet. Jag kan själv minnas hur en telefonkonferens kunde gå till väga för tio år sedan. Ett antal jurister gav sig till känna och sedan fick man prata med någon från investor relations som inte var insatt i problemet. Idag pratar vi oftast direkt med den person eller grupp som ansvarar för problemområdet eller de projekt som behöver förbättras. Märker vi att det inte finns tillräckligt med resurser eller ambitioner, går vi högre upp i bolagshierarkin för att få till stånd förbättringar.

Ansvar och hållbarhet lönar sig

Många av de bolag AP-fonderna har investeringar i har blivit mycket bättre på att ta ansvar för den verksamhet de bedriver. De är inte perfekta – det finns inga perfekta bolag. Men insikten och förståelsen för de utmaningar vi står inför har förändrats i grunden. AP-fondernas Etikråd har under tio år upprepat samma budskap – att ansvar och hållbarhet lönar sig på lång sikt – i dialogerna med hundratals bolag. Har det spelat roll? Jag är övertygad om att så är fallet, men vi har inte varit ensamma. Media, myndigheter, civilsamhället och inte minst företagens anställda har alla granskat verksamheter och ställt liknande krav. Vår erfarenhet är att när vi alla drar åt samma håll blir förändringarna bra och varaktiga. Det är så vi ska arbeta.

Om tio år?

Världen står inte still. När jag skriver det här vintern 2016/2017, är världen fortfarande förvånad över utfallet av det amerikanska presidentvalet och Brexit-omröstningen. Om det enbart är en protest mot globaliseringen eller en förhoppning om att gamla välbetalda industrijobb eller kolbrytning ska komma tillbaka, låter jag vara osagt. Och hur detta kommer att sluta ska jag inte sia om, men på mitt skrivbord flödar det in rapporter om digitalisering som raserar gamla strukturer, robotisering i alla dess former, en energiomställning mot ett lågfossilt samhälle som förhoppningsvis inte kommer att hindras. Jag tror det är svårt att stoppa den här utvecklingen.

FN:s vägledande principer

Under hösten deltog jag på en konferens kring FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter, till brädden fylld av representanter från företag, civilsamhälle och investerare. Professor John Ruggie, som tagit fram ramverket, frågade rättframt under konferensen: Var är staterna?

Nationalstaten är under press; både USA och Storbritannien förbereder sig nu för att sänka skatter på företagande och de är inte ensamma. Samtidigt är min och många andras erfarenhet att reglerande myndigheter behövs mer än någonsin om vi ska bli kvitt korruption, fattigdom, barnarbete etc. Jag är övertygad om att vi behöver mer globalt samarbete för att styra detta åt rätt håll.

AP-fondernas Etikråd kommer att arbeta vidare för att säkerställa att de investeringar AP-fonderna gör är ansvarstagande och vi kommer fortsatt arbeta för mer globalt samarbete, inte mindre. Väl mött för de nästa tio åren – det kommer att bli spännande!

Stockholm i januari 2017

JOHN HOWCHIN
Etikrådets generalsekreterare

VÄRDEGRUND

AP-FONDERNAS VÄRDEGRUND FÖR HÅLLBARHET OCH ÄGARSTYRNING

Första, Andra, Tredje och Fjärde AP-fondernas uppdrag är att skapa långsiktigt hög avkastning till låg risk och därigenom bidra till trygga pensioner för nuvarande och blivande svenska pensionärer. AP-fondernas uppfattning är att långsiktigt hög avkastning till låg risk kan uppnås om hänsyn till hållbarhet är inkluderat i verksamheten, såväl i den egna organisationen som i investeringsprocessen.

AP-fondernas och Etikrådets värdegrund, vad gäller att ta hänsyn till miljöaspekter och etiska dimensioner i verksamheten, är att handla utifrån principerna om engagemang, agerande och förändring i syfte att göra positiv skillnad.

Etikrådet gör positiv skillnad genom att proaktivt verka för en hållbar utveckling inom områden som främjar en långsiktigt hög avkastning samt genom att engagera sig i bolag där problem identifierats, bedömts påtagliga och väl dokumenterade. Detta är ett ansvarsfullt och etiskt förhållningssätt. Målet för Etikrådets hållbarhetsarbete är att skapa och skydda värden till gagn för pensionssystemet.

Som en del av det svenska pensionssystemet bygger Första, Andra, Tredje och Fjärde AP-fondernas värdegrund på den svenska statens värdegrund, där demokrati och en hållbar utveckling är centrala delar i enlighet med skrivningarna i regeringsformen. AP-fondernas värdegrund bygger också på de internationella konventioner som Sverige undertecknat.

AP-fonderna anser att de bolag som AP-fonderna investerar i själva har ett ansvar att inte medverka till att internationella konventioner överträds, oavsett om dessa är riktade till stater, till enskilda eller till bolag och organisationer. Ansvar gäller även om de länder där bolagen verkar inte har undertecknat konventionerna eller har en svagare lagstiftning.

Etikrådet engagerar sig i branscher och bolag där:

- **Allvarliga och systematiska problem** i branschen identifierats.
- **Kränkningar av internationella konventioner** identifierats, bedömts påtagliga och är väl dokumenterade.
- **Omständigheterna kring ett bolag** är av så allvarlig och systematisk art att en dialog är befogad.

I AP-fondernas ramverk är en hållbar utveckling central. Ramverket utgörs av:

- **Den svenska regeringsformen**, som bygger på demokrati, grundläggande fri- och rättigheter, alla människors lika värde och den enskilda människans frihet och värdighet.
- **FN:s internationella konventioner** som Sverige undertecknat, om bland annat miljö, mänskliga rättigheter, arbetsrätt, korruption och inhumana vapen.
- **Internationella riktlinjer** som Sverige stödjer, till exempel FN:s Global Compact, ILO och OECD:s riktlinjer för multinationella bolag.
- **Sveriges ställningstaganden** i folkrättsliga frågor.

I de fall Sverige ställer sig bakom en ny konvention eller modifiering av en befintlig konvention, men där denna ännu inte formellt ratificerats, kommer AP-fonderna att agera som om ratificering redan skett. AP-fonderna kommer regelbundet att följa hur ratificeringsprocessen av den nya eller modifierade konventionen fortskrider. Om Sverige inte ratificerat konventionen inom en treårsperiod från det att Sverige ställt sig bakom densamma, kan AP-fonderna komma att se över utgångspunkten för sina riktlinjer i de frågor den nya eller modifierade konventionen berör.

AP-fondernas arbete med hållbarhet och ägarstyrning bedrivs i syfte att skapa och skydda värden för nuvarande och blivande svenska pensionärer. AP-fonderna gör skillnad genom att proaktivt verka för en hållbar utveckling, agera och ställa krav på transparens och positiva förändringar. Detta bidrar till AP-fondernas möjligheter att uppfylla sitt uppdrag.

ARBETSPROCESS

ETIKRÅDETS ARBETSPROCESS

Etikrådet bidrar till att minska riskerna och öka den långsiktiga avkastningen i AP-fondernas investeringar. Etikrådets arbete utgår från principen om engagemang, agerande och förändring, där målet är att vara långsiktiga, ansvarstagande och engagerade ägare. Det är genom att vara engagerade ägare som AP-fonderna kan påverka bolag att bedriva sin verksamhet på ett långsiktigt hållbart sätt.

Steg i arbetsprocessen		Förebyggande dialoger	Reaktiva dialoger (Vid misstänkt kränkning av konvention)
1	Genomlysning av AP-fondernas bolagsinnehav	Etikrådet har en systematisk omvärldsbevakning av cirka 4 000 bolag. Media, andra investerare, intresseorganisationer och FN-organ utgör några av källorna.	
2	Fördjupad granskning	Etikrådet gör en inventering och övergripande analys av bolag, branscher, problemområden och investerarinitiativ.	Cirka 100–300 bolag granskas årligen vidare för misstänkt association till kränkning av internationella konventioner. Granskning genomförs av GES Investment Services på uppdrag av AP-fonderna och ett hundratal andra investerare.
3	Val av dialogbolag och målsättning för dialog	Etikrådet väljer bolag samt eventuella förebyggande projekt. Valet av fokusområden är inte ett ställningstagande om att vissa områden är mindre viktiga utan en medveten strategi att lägga Etikrådets resurser där de bedöms göra mest nytta.	Etikrådet för med hjälp av GES Investment Services dialog med bolag där problemen är påtagliga och väl dokumenterade. Etikrådet för också, i samarbete med andra investerare, dialog med bolag med anledning av påstådda kränkningar av konventioner. Etikrådet för undantagsvis dialoger på egen hand.
4	Dialogarbete	Fördjupade bolagsanalyser och eventuell jämförelse avseende minimikrav och bästa praxis för respektive bransch.	Ytterligare påtryckningsaktiviteter vidtas, ofta i samarbete med andra investerare, genom att lägga aktieägarförslag på bolagsstämmor och att rösta på bolagsstämmor.
5A	Målet med dialogen har uppnåtts	Dialogen avslutas.	Dialogen avslutas. Särskild bevakning av bolaget görs under fem år.
5B	Målet med dialogen har inte uppnåtts	Dialogen fortsätter.	Om Etikrådets dialog inte gett önskat resultat efter maximalt fyra år, rekommenderar Etikrådet AP-fonderna att avyttra bolaget. Beslut om avyttring fattas av varje AP-fond enskilt. Etikrådet kontrollerar årligen om situationen förändrats och om bolaget bedriver verksamheten i linje med internationella konventioner.

”VI HAR EN VIKTIG ROLL ATT FYLLA”

John Howchin, Etikrådet jobbar med dialog som påverkansform – varför?

– Historiskt sett har finansbranschens syn på ägaransvar varit fokuserat på exkluderingar som tillvägagångssätt för att påverka bolag. Det har dock gjorts analyser som visar på att den formen inte fungerar effektivt. Om inte vi investerar i företagen, så finns det andra investerare som gör det. Att påverka via dialog anser vi är ett tydligare och mer effektivt sätt att ta just ägaransvar.

Hur går en dialog till?

– En dialog kan starta antingen som en reaktion på en konkret händelse eller med att den löpande omvärldsanalys som vi gör väcker vårt intresse för ett bolag. Själva dialogen inleds oftast med en mejlkonversation med till exempel hållbarhetschefen eller investor relations. Vi ber om fakta och information, som vi i nästa steg följer upp via telefon eller med möten. Vi sätter upp mål för vad vi vill åstadkomma med dialogen. Den fortsätter tills incidenten upphört eller bolaget vidtagit åtgärder.

Och om så inte sker?

– Som sista utväg kan vi välja exkludering, men det är undantagsvis som det sker.

Agerar Etikrådet alltid på egen hand?

– Vi driver ibland frågor tillsammans med andra investerare, men vi kan lika gärna agera på egen hand. Vi samarbetar ofta med andra investerare genom vår etikkonsult GES Investment Services. Jag vågar påstå att vi har en roll att fylla, då vi uppfattas som seriösa, långsiktiga och professionella av utländska bolag och aktörer. Det är inte så vanligt att investerare jobbar så engagerat som Etikrådet gör.

I vilken grad driver Etikrådet förändringar inom hållbarhetsområdet?

– Vi får ibland kritik för att vara för passiva, då olika aktörer tycker att vi ska mer drivande i hållbarhetsfrågor. Men AP-fondernas roll är inte att ta aktiv politisk ställning, det är lagstiftarnas och politikernas roll. Vår roll är att i första hand långsiktigt säkerställa god avkastning på vårt kapital och samtidigt ta ansvar för etik och miljö.

Ser du någon förändring i bolagens attityd vad gäller dialog kring dessa frågor?

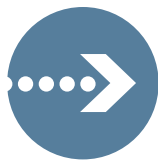
– Ja, min uppfattning är att bolagen i högre utsträckning insett att detta är viktiga frågor. Omvärlden trycker på för ökad transparens och detta måste bolagen leva upp till. Jag tror också att Etikrådet har blivit mer kunniga och därmed bättre i dialogerna.

BOLAGSDIALOGER

HÅLLBARHETSDISKUSSIONER ÖVER HELA VÄRLDEN

Etikrådet har under 2016 fört förebyggande och reaktiva dialoger med 316 bolag spridda över hela världen. I många fall handlar dialogerna om mer än ett hållbarhetsområde. Nedanstående kategorisering beskriver statusen på dialogerna.

Förebyggande dialog

Förebyggande dialog som Etikrådet fört med ett bolag under året eller en dialog kring en inträffad incident som bolaget under året adresserat på ett adekvat sätt. Totalt 245 bolag vid utgången av 2016.

Påbörjad dialog

Dialog som Etikrådet fört under året med anledning av att en incident har inträffat eller där bolaget ingår i ett förebyggande projekt och där Etikrådet anser att bolaget har åtgärder kvar att vidta. Dialogen med dessa bolag kommer därför att fortsätta. Totalt 57 bolag vid utgången av 2016.

Tidsbestämd dialog

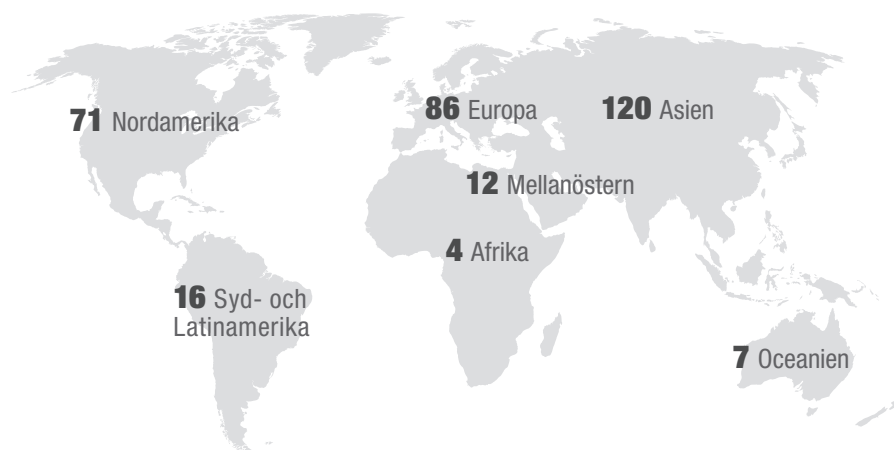
Dialog med ett bolag där kränkningar av en konvention är verifierad. Denna bolagsdialog är tidsbegränsad och pågår maximalt i fyra år. Om dialogen inte lett till förbättring efter denna tid, rekommenderar Etikrådet AP-fonderna att avyttra bolaget. Inga bolag var röda vid utgången av 2016.

Exkluderat bolag

Bolag som Etikrådet har rekommenderat AP-fonderna att avyttra. Etikrådet undersöker årligen om den kränkning av internationella konventioner som var orsaken till avyttringen kvarstår. Etikrådet har rekommenderat AP-fonderna att exkludera 14 bolag. Samtliga rekommendationer om exkluderingar har följts av AP-fonderna.

Bolagsdialoger i hela världen

DIALOGER FÖR FÖRBÄTTRINGAR

AP-fondernas Etikråd har som utgångspunkt att AP-fonderna inte ska ha investeringar i bolag som kan kopplas till systematiska kränkningar av de internationella konventioner som Sverige undertecknat. Om det rapporteras om systematiska kränkningar, engagerar sig Etikrådet i bolaget för att få till stånd förbättringar så att kränkningarna upphör. Här följer en beskrivning av några av de dialoger som Etikrådet för.

THAI UNION GROUP – NESTLÉ

Förekomsten av systematiskt tvångsarbete och slaveri i den thailändska fiskeindustrin leder till omfattande åtgärder från myndigheter och berörda bolag.

Thailands fiskeindustri är i fokus för media och av myndigheter världen över beträffande kränkningar av mänskliga rättigheter. Fiske- och förädlingsföretag har använt sig av tvångsarbete och slaveri i en omfattande och komplex leverantörskedja. De allvarliga kränkningarna av mänskliga rättigheter har lett till att myndigheter och branschaktörer vidtagit åtgärder för att förhindra fortsatta kränkningar.

Thailands regering antog i november 2015 ett nytt kungligt dekret om fiskerinäringen och införde övervaknings- och kontrollåtgärder när det gäller omlastning till sjöss. Regeringen har också genomfört en landsomfattande undersökning av varje thailändsktflaggat fiskefartyg och därigenom skapat en uppdaterad databas med 42 000 fartyg som utgör landets fiskeflotta. De nya reglerna syftar till att ge

berörda myndigheter befogenheter att bekämpa illegalt, oreglerat och icke-rapporterat fiske samt människohandel. Som följd av dessa åtgärder uppgraderade det amerikanska inrikesdepartementet i juni 2016

”Etikrådet har också fortsatt dialogen med Thai Union Group som har stort fokus på arbetet mot illegalt fiske- och tvångsarbete.”

Thailand från den lägsta rankingen i departementets årliga rapport om människohandel. Att utveckla tekniska resurser för att kontrollera fiskefartyg utgör dock bara ett första steg mot att införa förbättringar jämfört med tidigare system.

Under 2016 har Etikrådet följt upp diskussionerna med **Nestlé**. Bolaget deltar i ILO's Working Group som består av företrädare för Thailands regering, lokala leverantörer samt internationella köpare. Gruppen har utvecklat ett utbildningsprogram för fabriker och fiskodlare som syftar till att identifiera samt få förekomsten av tvångs- och barnarbete i leverantörskedjan att upphöra. Under året har utbildningsprogrammet introducerats för ett antal hamn- och båtarbetare och fokus var bland annat på klagomålshantering.

Etikrådet har också fortsatt dialogen med **Thai Union Group** som har stort fokus på arbetet mot illegalt fiske och tvångsarbete. För närvarande för bolaget diskussioner med Thailands och Vietnams regeringar om hur arbetsmigrationen av medborgarna kan fungera på säkrast möjliga sätt.

VINCI

Situationen kring skuldslaveri för de byggarbetare som tagit sig till Qatar, för att bygga bland annat de arenor som ska användas till fotbolls-VM, blir långsamt bättre, men mycket arbete återstår.

I mars 2015 anklagades det franska byggbolaget **Vinci** för tvångsarbete och för att ha hotat arbetare för att få dem att sluta kräva bättre villkor vid byggarbeten i Qatar, där **Vinci** verkar genom sitt dotterbolag QDVC (som de äger till 49 procent).

Även om **Vinci** har nekat till anklagelserna, har bolaget låtit göra en extern analys av bolagets påverkan på mänskliga rättigheter (Human Rights Impact Assessment) för sin verksamhet i Qatar. Utvärderingen visade att även om QDVC har tillfredsställande system på plats, var rekryteringsprocessen – där gästarbetarna betalade olagliga rekryteringsavgifter före ankomsten till Qatar – samt arbets- och levnadsförhållandena hos underentreprenörer undermåliga.

Under 2016 har **Vinci** försett Etikrådet med information om de åtgärder man vidtagit som ett resultat av utvärderingen. Bolaget har till exempel börjat samarbeta med rekryteringsorganisationer och regeringarna i migranternas hemländer för att komma ifrån problemet med olagliga rekryteringsavgifter och få till en

process som hjälper arbetarna med skuldsanering.

Därutöver tillkännagav **Vinci** i september att de utarbetat nya riktlinjer avseende mänskliga rättigheter som ska gälla för bolagets verksamhet världen över, inklusive underentreprenörer. För närvarande arbetar bolaget lokalt med sina underentreprenörer för att implementera riktlinjerna.

”Vinci har adresserat människo- och arbetsmiljörättsliga frågor...”

Åtgärderna är särskilt relevanta med tanke på de slutsatser och rekommendationer som kommit från Internationella Arbetsorganisationen (ILO). De sände en trepartsdelegation till Qatar i mars 2016 efter ett klagomål om att landet inte följer ILO:s konvention om tvångsarbete. Delegationen kunde konstatera att problem med arbetsförhållanden är ofta förekommande i små företag verkssamma som underentreprenörer.

Dessutom underströk delegationen vikten av samarbete mellan Qatar och gästarbetarnas hemländer för att ta itu med frågan om de höga rekryteringsavgifter som arbetarna betalar.

Den nya Kafala-lagen som trädde i kraft i december 2016 kommer, trots att den innebär bättre villkor för många gästarbetare i Qatar, att få mindre betydelse för **Vincis** arbetare. Den nya lagen underlättar till exempel för gästarbetare att byta arbete eller lämna landet utan att behöva något godkännande från sina arbetsgivare. **Vinci** utfärdar redan sådana intyg till sina arbetare utan att ställa några frågor – en princip som varit ovanlig bland andra bolag.

Vinci har adresserat människo- och arbetsmiljörättsliga frågor i Qatar och deras arbete har inte gått obemärkt förbi. Amnesty International har konstaterat att **Vinci** är ett av de bolag som verkligen visat intresse av att förbättra situationen för sina gästarbetare.

Arbetet måste emellertid fortsätta och Etikrådet planerar att följa upp dialogen med **Vinci** under 2017.

MATTEL

Leverantörskedjorna för några av världens stora varumärken och bolag fortsätter att vara i fokus. Ett område som Etikrådet arbetar med löpande.

Etikrådet har i flera år haft dialog med leksakstillverkarer **Mattel** beträffande bolagets underleverantörer i Kina och de återkommande rapporterna om dåliga arbetsförhållanden. Bolaget är inte ensamt om att bli föremål för dessa anklagelser. Liknande bolag som till exempel Hasbro och Walt Disney Co. uppmärksammas också i samma och liknande rapporter. Detta visar att problemen är branschgemensamma i Kina. Förutom bolagen är det främst intresseorganisationerna bakom rapporteringen, China Labour Watch, SACOM och ICTI Care, som deltar i debatten. ICTI Care är en branschstött tredje parts-organisation som fokuserar på att förbättra etiska och hållbarhetsrelaterade standarder inom den

globala leksaks- och underhållningsbranschens leverantörskedja. De ledande leksakstillverkarna är representerade i styrelsen för ICTI Care och använder sig av deras program för en stor del av sin revisions- och certifieringsverksamhet.

”Ökad transparens kommer därför fortsättningsvis vara den viktigaste frågan...”

Men ICTI Cares program har också blivit föremål för kritik och klagomål bland annat gällande korruption och falska granskningar.

Mattel har fortsatt sitt arbete med att förbättra riktlinjerna för

underleverantörer och har varit öppna för såväl synpunkter som för att berätta om de åtgärder man vidtar.

Etikrådet är nöjda med de konkreta förbättringar som **Mattel** redan har åstadkommit och anser att bolaget är på rätt väg.

Även om **Mattels** rapportering förbättrades i slutet av 2015 är det inte tillräckligt. Ökad transparens kommer därför fortsättningsvis vara den viktigaste frågan att adressera i dialogen med bolaget.

Etikrådet kommer därutöver att följa utvecklingen inom den kinesiska leksaksbranschen generellt samt samarbetet mellan olika parter.

BHP/VALE (SAMARCO)

Ett omfattande åtgärdprogram är på plats för att hantera konsekvenserna av Brasiliens största miljöolycka genom tiderna, men mycket arbete återstår under flera år framåt.

Dammolyckan i Fundão i november 2015 resulterade i 19 dödsfall, totalförstörelse av staden Bento Rodrigues samt en mängd negativa inverkningar längs med Rio Doce-flodens 600 km långa väg mot havet. Bolagen **BHP Billiton** och **Vale** har gjort omfattande insatser för att ta itu med både de omedelbara och långsiktiga konsekvenserna av dammkatastrofen. I det grundläggande avtal som undertecknades i mars 2016 mellan bolagen, delstatsregeringarna i Minas Gerais och Espírito Santos, den federala regeringen samt riksåklagaren, har sociala och miljörelaterade åtgärdsprogram fastställts.

Åtgärdsprogrammets omfattning är stort, vilket kan exemplifieras av att bolagen fortfarande, ett år senare, behandlar ersättningskrav från de som påverkades av katastrofen. **Samarco** (samägt av BHP Billiton och Vale) har prioriterat de familjer som påverkades direkt

av kollapsen, nya platser för tre samhällen som ska återuppbyggas är identifierade och det finns fortfarande ett stöd i lokalsamhället för att återuppta gruvdriften, då man är beroende av gruvan för sin försörjning.

Åtgärderna har ännu inte i samma utsträckning nått de människor som är indirekt drabbade och befinner sig längre bort från verksamheten. Här återstår det arbete för bolagen.

De lokala åklagarna väcker åtal både mot bolagen och mot enskilda personer i respektive bolag (21 personer har anklagats för överlagt mord) och yrkar på böter i storleksordningen 59 miljarder dollar.

I augusti 2016 publicerades utredningen om orsakerna till dammkollapsen, som visade på att en rad fel och tillfälliga omkonstruktioner ledde fram till katastrofen i november 2015. Efter olyckan har **BHP Billiton** och **Vale** genomfört omfattande interna granskningar

som har resulterat i ändrade ledningsstrukturer, revisions- och övervakningsprocesser.

Kollapsen av Fundão-dammen har fått stor inverkan på branschen, då den följde på den tidigare omskrivna kollapsen av Mount Polley 2014. Den uppmärksamhet och de möjliga bötesbelopp som bolagen riskerar har gjort branschen uppmärksam på restavfallsanläggningar med liknande konstruktion. Branschorganisationen, The International Council on Mining & Metals har genomfört en omfattande granskning av liknande anläggningar, samtidigt som många enskilda bolag har gjort egna interna granskningar. Förhoppningsvis kommer det arbete som görs nu att begränsa sannolikheten för dammkollaps i framtiden.

Etikrådet kommer fortsätta att engagera sig kring åtgärdsprogrammen och följa utvecklingen i övrigt.

Adani

Adani Ports and Special Economic Zone Ltd (APSEZ) och **Adani Power**, tidigare dotterbolag till **Adani Enterprises**, ansvarar för driften av hamnen respektive kraftverket i Mundra, Indien. Bolagen har under en längre tid underlåtit att följa miljöreglerna och dragit fördel av otydliga myndighetsbeslut som möjliggjort en fortsatt drift av verksamheten. De lokala fiskare som direkt påverkats och berövats sin inkomstkälla har gjort upprepade försök att dra **APSEZ** och **Adani Power** inför rätta, dock utan framgång.

I oktober 2015 slog högsta domstolen i Gujarat (GHC) fast att **APSEZ** och **Adani Power** ska återställa de skadade områdena i Mundra och återplantera mangroveträd. Inget av bolagen har valt att kommentera domstolens beslut eller ge några detaljer kring den förestående återplanteringen.

Sedan domslutet har dock alla tre bolagen uppdaterat sina respektive hemsidor med information: **APSEZ** om konservering av mangrove, **Adani Power** om hantering av flygaska och **Adani Enterprises** om sin syn på hållbarhet inklusive återplantering och återställning av landområden.

Etikrådet kommer att fortsätta dialogen med bolagen kring lokalbefolknings situation och hur mangroveträskan ska återställas.

Fast Retailing

Efter avslöjanden om undermåliga arbetsförhållanden hos den japanska klädkedjan Uniqlos leverantörer, har moderbolaget **Fast Retailing** i samarbete med berörda fabriker vidtagit flera förbättringsåtgärder.

Åtgärderna omfattar bland annat minskat övertidsarbete och betalning av lagstadgad övertidsersättning samt förbättrade arbetsförhållanden i fabrikena genom att temperaturen sänkts, luftkonditionering installerats och avloppssystemet reparerats. Enligt de senaste rapporterna finns det emellertid fortfarande ett flertal problem som behöver åtgärdas eller som inte tagits upp i tillräcklig omfattning, som till exempel fortsatt omfattande och obetalt övertidsarbete, felberäknade löner samt fusk i samband med granskningar av sociala aspekter.

Etikrådet fortsätter dialogen med **Fast Retailing** och följer bolagets arbete i dessa frågor.

JBS/Pilgrim's Pride

På senare år har anläggningar för produktion och bearbetning av kyckling, vilka ägs av **Pilgrim's Pride** och andra dotterbolag till **JBS SA**, upprepade gånger bötfällts av myndigheterna i USA och Brasilien. Bland de hälso- och säkerhetsrelaterade kränkningar som US Occupational Safety and Health Administration (OSHA) har identifierat vid **Pilgrim's Prides** fabriker kan nämnas: osäkra arbetsförhållanden, brister i att testa och märka upp elektrisk utrustning, brister i att implementera tillfredsställande driftsrutiner och processer med korrekta instruktioner om säkerhetsfunktioner, exponering av arbetarna för risken att utsättas för elektriska stötar samt underlåtenhet att i tid skriva remisser för arbetsskador. Detta har lett till att det inträffat dödsolyckor vid **Pilgrims** anläggningar. Bolaget har också bötfällts flera gånger. **JBS** har också åtalats av brasilianska myndigheter i olika delstater för diverse arbetsrättskränkningar vid anläggningar som drivs av dotterbolag i landet. Dessutom har barnarbete konstaterats vid ett dotterbolag.

De amerikanska och brasilianska myndigheternas slutsatser indikerar att **JBS** och dess dotterbolag systematiskt åsidosätter sina skyldigheter och underlåter att vidta lämpliga åtgärder för att respektera arbetarnas rättigheter och skydda dem från fara. Branschen dras med höga hälso- och säkerhetsrisker, till exempel förekomsten av arbetsrelaterade sjukdomar som är högre än genomsnittet för alla branscher.

Med tanke på den höga riskprofilen, ofta förekommande böter och allvarliga anklagelser, har Etikrådet krävt att **JBS** och **Pilgrim's Pride** ska visa hur de bedömer och hanterar hälso- och säkerhetsfrågorna. Detta kommer Etikrådet att följa upp under 2017.

Pegatron

Pegatron, som är en underleverantör till Apple, har ökat transparensen om arbetsförhållandena vid sina egna fabriker och vid de som ägs av bolagets leverantörer. Etikrådet anser att bolagets ökade kommunikation utgör ett positivt tecken på viljan att ta ansvar.

Diskussionerna med **Pegatron** fokuserar på bolagets arbetsförhållanden, hantering av risker i leverantörskedjan samt de återkommande rapporterna om bolagets bristande hantering av dessa frågor. **Pegatron** har gjort förtydliganden kring några av problemen som rör hanteringen av giftiga kemikalier vid fabrikena samt utbildning av arbetarna. Bolaget var till en början tveksamt till att lämna uppgifter om frågor som rör granskningen av leverantörer eller transparensen i bolagets rapportering, men så är inte längre fallet. **Pegatrons** rapportering under 2015 innehöll värdefull information om dessa frågor och bolaget var mer tillmötesgående jämfört med tidigare år.

Trots fortsatta rapporter om undermåliga förhållanden vid några av **Pegatrons** fabriker, har bolaget adresserat många problem under de två senaste åren och stora frågor har åtgärdats.

Pegatron har aktivt samarbetat med sina kunder och med tredje part för att förbättra arbetsförhållandena, men det finns trots detta behov av mer transparens.

Fokus för Etikrådet 2017 är förbättrad rapportering och transparens från bolagets sida.

Yahoo Japan

Yahoo Japan anses vara världens största förmedlare av elfenbensförsäljning via internet och en stor del av försäljningen på **Yahoo Japans** webbplatser är olaglig eller har tvivelaktigt ursprung.

I början av 2016 fanns det uppgifter som tydde på att **Yahoo Japan Corp.** (Yahoo Japan) skulle offentliggöra en uppdatering av bolagets policy avseende försäljning av elfenbensprodukter. Men det verkar snarare som att bolagets syn på sitt ansvar när det gäller att förhindra handel med utrotningshotade val- och elfenbensprodukter är oförändrad. **Yahoo Japan** förnekar spekulationerna om att de omvärderat sin uppfattning vad gäller handeln med elfenben.

Yahoo Japan anser att de, genom att följa japanska lagar, lever upp till sitt miljöansvar så länge bolaget inte själva säljer några föremål. De menar att säljarna har det fulla ansvaret för anskaffning och försäljning av produkterna. Kritik har därför riktats såväl mot bolagets praxis som mot de svaga japanska lagarna.

I mars 2016 skrev 32 miljö- och naturvårdsorganisationer ett öppet brev till **Yahoo Japan** med uppmaningen att skydda elefanterna. Enligt vissa rapporter dödas fler än 30 000 elefanter varje år för elfenbens skull, bland annat genom tjuvjakt i flera afrikanska länder.

Etikrådet kommer att fortsätta sitt engagemang 2017.

”Fokus för Etikrådet 2017 är bättre rapportering och transparens från bolagets sida.”

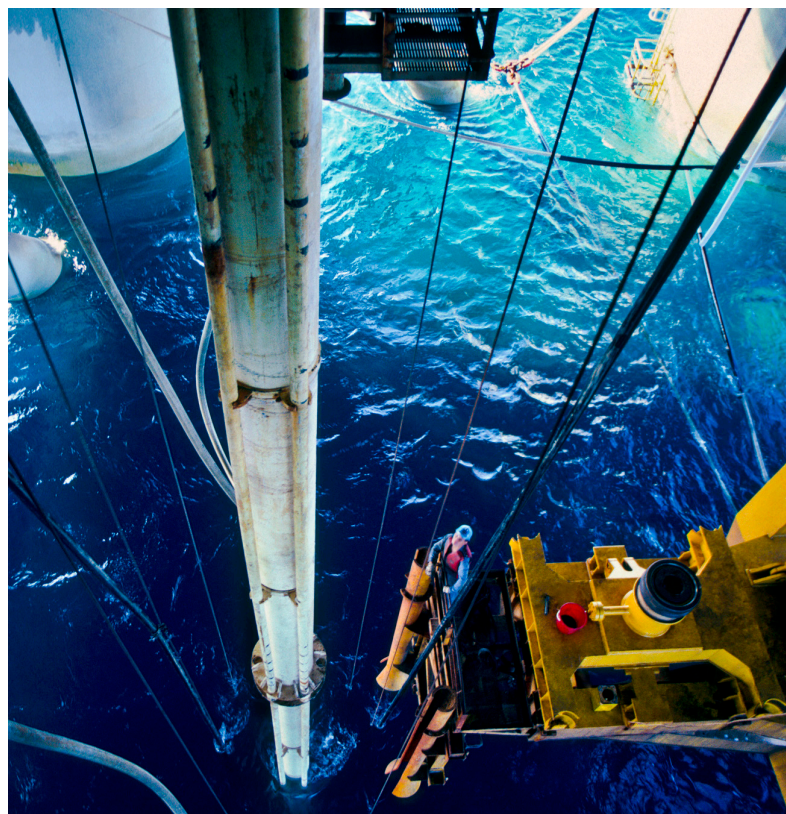

Petrobras

I oktober 2014 erkände en tidigare chef vid **Petrobras**, inför en federal domstol i Brasilien, att det, mellan åren 2004 och 2012, funnits ett systematiskt upplägg för korruption inom bolaget. Sedan dess har fyra tidigare chefer vid **Petrobras** dömts för delaktighet i upplägget och ytterligare fyra står åtalade. **Petrobras** underleverantörer betalade mutor till ett antal av bolagets chefer som i sin tur överlät delar av pengarna till brasilianska politiker. Den federala polisen i Brasilien har inlett en utredning av bolagets anställda och underleverantörer samt av brasilianska politiker. Omkring 100 personer har hittills anklagats för korruption, penningtvätt och kartellbildning.

Petrobras samarbetar med de utredande myndigheterna och implementerar ett förbättrat antikorrupsionsprogram i hela bolaget. Det krävs ytterligare uppföljning av implementeringen och en utvärdering av hur pass effektivt detta program är innan risken för korruption inom bolaget kan anses ha minskat tillräckligt mycket. Bolaget har också ökat antalet anställda som arbetar mot korruption.

Etikrådet kommer att fortsätta dialogen med företaget.

British American Tobacco

I juni 2016 rapporterade Swedwatch om påstådda kränkningar i leverantörskedjan till **British American Tobacco** i Bangladesh, ett dotterbolag till **British American Tobacco (BAT)**. Rapporten visade på problem med barnarbete, negativa hälsoeffekter från bekämpningsmedel och orättvisa anställningskontrakt. **BAT** svarade Swedwatch med förtydliganden genom ett antal dokument.

En intern utredning av bolaget gav inget stöd för påståendena som presenterades i rapporten, men **BAT** planerar att låta göra en oberoende tredjepartsgranskning under skördesäsongen 2017.

Etikrådet kommer att fortsätta dialogen med bolaget.

Zijin Mining

Zijin Mining Group Ltd är ett kinesiskt gruvbolag som sedan maj 2015 äger 47,5 procent av guldgruvan Porgera på Papua Nya Guinea. Stora mängder avfall från gruvans verksamhet släpps ut i en närbelägen flod. Effekterna av den bristande avfallshanteringen kopplas till allvarliga, negativa miljökonsekvenser som strider mot EU:s konvention om biologisk mångfald.

Sedan 2013 har Etikrådet försökt etablera en dialog med **Zijin Mining** med anledning av bolagets bristande hållbarhetsarbete. Bolaget har dock inte svarat. Etikrådet anser att det är lönlöst att fortsätta med försöken till dialog, eftersom all respons från **Zijin Mining** uteblivit. Mot bakgrund av detta har Etikrådet därför rekommenderat Första, Andra, Tredje och Fjärde AP-fonden att exkludera **Zijin Mining** från fondernas respektive investeringsunivers. Samtliga AP-fonder har beslutat att följa rekommendationen.

”Första, Andra, Tredje och Fjärde AP-fonden har exkluderat Zijin Mining.”

ETT URVAL AV FLER BOLAGSDIALOGER SOM PÅGÅR

AP-fondernas Etikråd för tillsammans med GES Investment Services dialoger med ett stort antal bolag över hela världen. Nedan följer exempel på dialoger som pågår samt vilket problemområde som tas upp.

Bolag	Associeras till	Land för incident
BARRY CALLEBAUT AG	Barnarbete i kakaobranschen	Elfenbenskusten
COAL INDIA LIMITED	Upprepade dödliga olyckor på arbetsplatsen	Indien
CROWN HOLDINGS	Antifackliga metoder i flera länder	Turkiet, m. fl.
DEUTSCHE POST	Kränkning av internationella arbetsstandarder	Indien
FELDA GLOBAL VENTURES	Arbetstagares rättigheter	Malasyia
FERROVIAL	Kränkning av mänskliga rättigheter	Nauru
FIAT CHRYSLER AUTOMOBILES	Produktåterkallelse på grund av dödliga incidenter	USA
G4S	Delaktighet i kränkning av mänskliga rättigheter i ockuperade områden	Israel/Palestina
GLAXOSMITHKLINE	Korruption	Kina
HERSHEY	Barnarbete i kakaobranschen	Elfenbenskusten
HSBC HOLDINGS	Återkommande fall av penningtvätt	USA
LEONARDO – FINMECCANICA SPA	Korruption	Indien
LINDT & SPRUENGLI AG	Barnarbete i kakaobranschen	Ghana
MARKS & SPENCER	Kränkningar av arbetsrätt i leverantörskedjan	Kambodja
MONDELEZ INTERNATIONAL	Barnarbete i kakaobranschen	Ghana

Bolag	Associeras till	Land för incident
NESTLE SA	Barnarbete i kakaobranschen	Elfenbenskusten
NORILSK NICKEL	Miljö- och hälsoeffekter av metallutvinning	Ryssland
POSCO	Kränkningar av mänskliga rättigheter och miljöförstöring i stålprojekt	Indien
POSCO DAEWOO	Barn- och tvångsarbete	Uzbekistan
ROYAL DUTCH SHELL	Kränkningar av mänskliga rättigheter till följd av föroreningar och miljöskador	Nigeria
SAMSUNG ELECTRONICS	Barn- och tvångsarbete	Kina
SEVEN & I HOLDINGS CO	Kränkningar av arbetsrätt i flera franchiseföretag	USA
SEVERSTAL PAO	Dödliga arbetsplatsolyckor	Ryssland
TRANSOCEAN LTD	Dödlig explosion och större oljeutsläpp	USA

PROAKTIVA PROJEKT

DIALOGER PÅ TILLVÄXTMARKNADER

Etikrådet har sedan 2014 ett samarbete med GES Investment Services för dialog med 15 bolag på tillväxtmarknader. Ett av dessa är FEMSA med vilket möten hållits i Mexiko, senast i juni 2016. FEMSA är det största börsnoterade bolaget som, för hela den latinamerikanska marknaden, tillverkar Coca-Cola-produkter på licens. Bolaget har även en detaljhandelsverksamhet med tusentals närbutiker och apotek.

En fråga som har lyfts är tänkbara hälsoproblem med koppling till produkterna, något som ligger högt på agendan i Mexiko, då landet kämpar med allvarliga överviktsproblem bland befolkningen. FEMSA är medvetna om denna fråga och var ett av de första buteljeringföretagen inom Coca-Colafären som främjade nya versioner av dryckerna med färre kalorier. 40 procent av produktportföljen består idag av lågkaloriprodukter. Dialogen fokuserar nu på att få bolaget att göra fler publika åtaganden vad gäller högre försäljningsmål för lågkaloriprodukterna.

Förutom hälsofrågorna har dialogen också handlat om arbetsförhållandena i detaljhandelsledet, vilket har börjat ge resultat. FEMSA analyserar allt mer personalrelaterade indikatorer exempelvis avseende nöjda anställda och personalomsättning. Bolaget tar till exempel fram nya utvecklings- och karriärplaner för att minska personalomsättningen. Rapportering av personalrelaterade indikatorer och frågor har på Etikrådets begäran förbättrats.

Etikrådet har också tagit upp frågan om vattenstress med bolaget. FEMSA har genomfört vattenriskanalyser för all sin verksamhet och analyserna

uppdateras årligen. All verksamhet har beredskapsplaner för vattenförsörjning och FEMSA har infört ett omfattande program för att mildra vattenrelaterade risker, främst genom att minska vattenförbrukningen. Den har minskat med cirka 20 procent under de senaste tio åren. Bolaget har förbättrat vattentillgången i de samhällen där de bedriver verksamhet, med hänsyn tagen till lokalsamhällets behov.

Tillsammans med andra intressenter finansierar FEMSA så kallade vattenfonder, som hjälper lokalsamhällen att bygga vattenreservoarer och skydda vattentillgångarna.

LÅNGSIKTIGHET SKAPAR FÖRBÄTTRINGAR I KAKAOBRANSCHEN

I flera år har Etikrådet fört dialog med några av de största bolagen i kakaobranschen kring barnarbete. Enligt olika rapporter är fler än två miljoner barn sysselsatta med skadligt arbete hos kakaobönder i Västafrika. Tillsammans med andra investerare har Etikrådet aktivt arbetat vidare med frågan under 2016.

Fattigdom är en grundläggande orsak till barnarbete bland kakaobönder. Därför är ett av fokusområdena att arbeta för ökade inkomster för kakaobönder. Andra viktiga områden är tillgång till skola samt implementering av så kallade "Child Labour Monitoring and Remediation System (CLMRS)". CLMRS är ett system för att fånga upp fall av barnarbete samt att stötta bönder i att hitta alternativ arbetskraft eller inkomstkälla, och därmed förhindra fortsatt arbete för barnet.

Besök på plats

I oktober reste en representant från Etikrådet till Elfenbenskusten, världens största kakaoproducent, där det har rapporterats om omfattande barnarbete i lokalsamhällen där kakao odlas. Elfenbenskusten är den snabbast växande ekonomin i Afrika med en årlig tillväxt på 8,5 procent. Landet har antagit ny lagstiftning om obligatorisk grundläggande skolgång och högre minimiålder för arbete.

Många initiativ som genomförts av kakaobranschen och andra intressenter i lokalsamhällen där kakao odlas, syftar till att förbättra odlarnas försörjning, i synnerhet genom produktivitets- och inkomstskapande aktiviteter. Vid en konferens om hållbar kakaoodling som Etikrådet besökte i Elfenbenskusten, uttalade sig många deltagare om professionaliseringen av kakaoodlingen.

Branschinitiativet CocoaAction har utvecklat en ekonomisk modell för att kunna förstå kakaoodlarnas arbetsinsats samt avkastning och för att hitta sätt att göra kakaoodlingen mer lönsam för kakaobönderna. Vissa bolag har också börjat rapportera om större skördar och ökad inkomst bland bönder som deltagit i deras hållbarhetsprogram. Ytterligare innovationer ifråga om mekanisering, gödning och växtförädling är på gång och kommer att driva på denna utveckling.

Andra menar att kakaon är för billig för att vara hållbar och hävdar att bolagen, förutom hållbarhetsprogram och innovationer, helt enkelt behöver betala odlarna ett högre pris för kakaobönorna. I viss omfattning syftar certifieringspremier till just detta, men på nuvarande nivå bör effekten på odlarnas inkomster inte överskattas. Certifierare som Etikrådet träffade i Elfenbenskusten hävdade att det också krävs produktivitetshöjande aktiviteter, diversifiering och bättre tillgång till krediter för odlarna.

Positiv utveckling

Vad som framkom i Elfenbenskusten, liksom från tidigare dialoger med bolagen, är att CLMRS snabbt vinner mark. Efter det att International Cocoa Initiative (ICI) och Nestlé inledde arbetet med CLMRS för några år sedan, börjar systemet nu att spridas av flera bolag som en del i branschinitiativet CocoaAction.

Alla de ansträngningar som beskrivs ovan visar på ett stort engagemang från kakaobranschen, regeringar och intressenter för att utveckla en mer hållbar kakaoproduktion. Beräkningar visar emellertid att sådana initiativ bara når cirka 20-30 procent av lokalsamhällena, där kakao odlas i Elfenbenskusten. Successivt nås fler och fler inom kakaons leverantörskedja, men för många kakaoodlare har mycket lite förändrats. Det är uppenbart att det krävs en upptrappning av nuvarande initiativ. Branschinitiativen efterlyser ökat samarbete med internationella finansinstitut och givare, men har också poängterat ett ökat behov av samarbete med regeringar i kakaoproducerande länder, liksom större medverkan från civilsamhället.

Etikrådet kommer att fortsätta dialog och påverkansarbete gentemot de största bolagen i kakaobranschen för att dessa också fortsättningsvis ska öka sina ansträngningar.

HÅLLBARHETSUTMANINGAR MED PALMOLJA

Palmolja är den mest använda vegetabiliska oljan i världen. Det är en viktig råvara i många olika konsumentprodukter till exempel choklad, kakor, glass, margarin och annan mat. Den används också i smink, tvål, schampo, tvättmedel och biodiesel. AP-fonderna äger både bolag som producerar respektive använder palmolja i sin produktion.

AP-fondernas Etikråd deltar sedan ett antal år i ett samarbete mellan internationella investerare, samordnat genom PRI, som verkar för ökad hållbarhet inom palmoljeproduktion. Etikrådet och de andra investerarna ställer framförallt krav på att börsnoterade internationella bolag har policyer, riktlinjer, rutiner samt system för uppföljning och kontroll på plats för att kunna producera hållbart.

Flera av de stora bolagen har sedan flera år policyer och arbetar för att deras produktion ska klara strängare krav på hållbarhet. För att göra detta krävs också spårbarhet, det vill säga kunskap om vilka palmoljeplantager som ingår i deras leverantörskedjor. Om bolagen vet var palmoljan de använder har odlats, kan de kontrollera och påverka leverantörer och underleverantörer att ta ökad hänsyn till miljö och sociala aspekter.

Mer hållbar marknad

Att ställa om en global marknad till att bli mer hållbar kräver bland annat medvetenhet, tid, resurser och utbildning, ofta av såväl konsumenter som producenter. Utmaningen är än större när den involverar flera produktionsled med många medelstora, mindre och små producenter samt konsumenter som ännu inte är beredda att betala för hållbarhet.

Kina och Indien köper cirka hälften av all palmolja som produceras i världen. Från dessa två länder är efterfrågan på hållbarhetscertifierad palmolja, som är dyrare, relativt

låg. Efterfrågan på hållbarhetscertifierad olja kommer framförallt från Europa och till viss del från USA. För att hållbar produktion ska få genomslag förutsätter det ökad efterfrågan och betalningsvillighet.

Flera internationella investerare, däribland en representant från AP-fondernas Etikråd, var under 2016 i Indonesien. Investerargruppen träffade och diskuterade hållbar palmoljeproduktion med stora och små odlare av palmoljeträd, stora palmoljeproducenter samt besökte plantager. Gruppen träffade också representanter från såväl indonesiska centralregeringen som regionsrepresentanter, olika NGO:er till exempel WWF Indonesia och lokala människorättsaktivistorganisationer samt andra intressenter.

Arbetet med hållbar produktion är en komplex och stor utmaning i Indonesien. Landet har en stor och växande befolkning, som strävar efter att snabbt få en högre ekonomisk levnadsstandard. Det finns flera politiska utmaningar som till exempel att stärka funktionalitet, styrning och koordination av statlig respektive regional administration och samhällsliga strukturer. Vad gäller markanvändning är statens ansvar stort. Det behövs ökad transparens kring markregister och utgivna tillstånd för avverkning samt uppföljning, sanktioner och incitament hos befolkningen så att inte skyddsvärd regnskog avverkas. Korruption är också en stor utmaning.

Trots snabb avverkning av regnskog de senaste 20–30 åren finns det fortfarande kvar skog med biologisk mångfald att värna. Men att ställa om till hållbar produktion tar tid, kräver kunskap och kostar pengar. En långsiktig utmaning är arbetet med att lära ut skonsammare och effektivare odlingsmetoder av marken till lokalbefolkningen för att minska användningen av eld i skogs- och jordbruket och därigenom bidra till minskad avskogning.

Fakta

Palmoljeträd odlas runt ekvatorn och cirka 80 procent av all palmolja kommer från Malaysia och Indonesien. Att odla palmoljeträd och sälja palmoljefrukt till oljeproduktion är en viktig inkomstkälla för många små familjeföretag samt för mindre, medelstora och stora lokala bolag i dessa länder. I till exempel Indonesien svarar småskaliga jordbruk och familjeföretag för cirka 40 procent av landets palmoljeproduktion.

RESA TILL NEW YORK

KVINNOR VISAR PÅ VIKTIG UTVECKLING

En årlig sammankomst i New York ger en god inblick i hur jämställdhetsarbetet fortgår i USA. Sammankomsten ger investerare en chans att träffa kvinnor som är styrelseledamöter i amerikanska och internationella bolag.

”Allt fler kvinnor tillsätts som styrelseledamöter baserat på sina kompetenser och meriter – och inte som gisslan för någons jämställdhetspolitik.”

– Generalsekreterare, John Howchin

Drivkraften bakom initiativet, Sarah Teslik, tidigare på bolaget Apache, har utvecklat nätverket Women in Governance under några år och samlade i juni 2016 150 investerare och styrelseledamöter från USA, Asien och Europa. Även AP-fondernas Etikråd var representerat av en kvinna. Ett fåtal män deltog däribland Etikrådets generalsekreterare, John Howchin.

En programpunkt handlade om hur några storbolag arbetar med mänskliga rättigheter och klimatförändringar.

En av de ledande konsultbyråerna på plats beskrev hur de utvärderar

amerikanska styrelser och deras kompetenser, styrkor och svagheter. Fokus låg på vad investerare värdesätter rörande rekryterings- och utvärderingsprocesser.

En paneldebatt mellan fyra styrelseledamöter handlade om vad som får en styrelse att fungera och inte. En av slutsatserna var att det är viktigt med kortare mandatperioder för att anpassa styrelsens kompetens till tekniskiften.

Under en workshop med ett 30-tal bolagsrepresentanter diskuterades bolagsstrategier, presidentval, svenska bolag och mycket mer.

Sammanfattande reflektioner:

- Kvinnor i styrelser bekräftade med tydlighet att de är tillfrågade, nominerade och tillsatta på kompetens och merit.
- Flertalet kvinnor intygade att de upplevt att de brutit mark och "krossat glastak". Däremot har resan varit tuff och har kostat många strider och även avhopp.
- Några ledamöter vittnade om att de har lämnat styrelser, där de inte ansett sig blivit respekterade för sin kompetens utan blivit utsedda för syns skull.
- Styrelseledamöterna är intresserade av att bygga broar till investerare och de förstår att vi har gemensamma utmaningar.
- Enligt deltagarna har USA utvecklat en ökad förståelse för vikten av bolagsstyrelsens ansvar för hållbarhetsfrågor.

GRUVBRANSCHEN

EN BRANSCH MED STORA UTMANINGAR

AP-fondernas Etikråd får många frågor kring gruvbolag och gruvor runtom i världen. Gruvbranschen har stora utmaningar på flera plan, men den är en viktig grundbult både i den globala ekonomin och i den svenska industrin.

Gruvverksamhet har bedrivits i tusentals år och lär fortsätta att bedrivas under lång tid framöver. Idag är det mycket fokus på material såsom litium, kobolt och andra mineraler, som ingår i arbetet med klimatomställningen till ett lågfossilt samhälle. Batterier och vindkraftverk är även de beroende av vad som produceras i gruvor. Det behövs också järnmalm och koppar när länder på tillväxtmarknader industrialiseras och elektrifieras. Kinas utveckling under de senaste tjugo åren är kanske det tydligaste exemplet. Broar, elnät, stålballkar till hus, kylskåp och så vidare – allt bygger på tillgång till mineraler. Det finns fortfarande miljarder människor som väntar på el och ett kylskåp.

Kan ha stor påverkan

Gruvor påverkar sin omgivning oavsett hur väl de planeras och hur många dialoger som sker med lokalbefolkningen och andra, vars vardag berörs av gruvans existens. En gruva innebär en omfattande fysisk förändring av närmiljön med stora mängder avfall, och kan även innebära damm, transporter, oljud och förändring av tillgång till mark och vatten. Varje gruvans förutsättningar och utmaningar är unika utifrån dess geografiska placering.

Långsiktigt engagemang

Under de tio år som AP-fondernas Etikråd funnits har gruvbolag varit i fokus och Etikrådet har fört dialog med många av dem. Under en period på tre år genomförde

Etikrådet ett omfattande förebyggande projekt, där ett tjugotal globala gruvbolag analyserades utifrån gruvbranschens egna riktlinjer för "best practice", framtagna av International Council on Mining & Metals (ICMM). Alla områden berördes, såsom "due diligence" av mänskliga rättigheter och miljö, korruption, biodiversitet och urfolks rättigheter. Det omfattande projektet rapporterades löpande i Etikrådets årsrapporter mellan 2011 och 2014.

Etikrådets syn på gruvbranschen är sedan dess mer positiv, eftersom bolagen generellt har blivit bättre på att hantera dessa frågor och har till exempel rekryterat mer personal för detta arbete.

Fortsatta utmaningar

Trots en positiv utveckling kommer fel att begås och olyckor kommer tyvärr att ske, som den tragiska gruvolyckan i Fundão, beskriven på sidan 14.

Etikrådet har trots flera försök inte lyckats få till stånd någon dialog med det kinesiska gruvbolaget Zijin Mining, som dumpar stora mängder avfall i en

närliggande flod, och har därför rekommenderat AP-fonderna att exkludera bolaget. Se sidan 18.

Gruvbranschen kommer fortsatt vara en bransch med utmaningar inom många områden och Etikrådet kommer fortsätta att engagera sig i gruvbolag runtom i hela världen.

"Idag är det mycket fokus på material såsom litium, kobolt och andra mineraler som ingår i arbetet med klimatomställning till ett lågfossilt samhälle."

SAMARBETEN

INTERNATIONELLT SAMARBETE VIKTIGT

Etikrådet startades 2007 i syfte att samarbeta kring dialoger med noterade, utländska bolag i fondernas aktieportföljer. Eftersom AP-fonderna är relativt små aktieägare i de globala bolagen, är behovet av att samarbeta med andra som störst i dessa innehav. Men AP-fondernas samarbete sträcker sig betydligt längre än till Etikrådet.

Etikrådet samarbetar med internationella investerare från hela världen, främst andra pensionsfonder, både vad gäller bolagsdialoger och i proaktiva projekt. Syftet med samarbetet är att dela erfarenheter och driva gemensamt påverkansarbete för att få ökad tyngd som ägare och därmed lättare uppnå önskade resultat och förbättringar hos bolagen.

Samarbete kring viktiga frågor

AP-fonderna inom Etikrådet är också medlemmar i, och stödjer, olika organisationer som arbetar för frågor som fonderna tycker är viktiga. PRI är en organisation där även en av principerna handlar om samarbete. Förutom PRI är AP-fonderna medlemmar i och stödjer CDP, EITI, IIGCC.

Exempel på samarbeten som fonderna inom Etikrådet varit delaktiga under 2016:

- Ett initiativ som rör hållbarhet inom skaldjursfiske. Hållbarhet är centralt för företag som producerar, bearbetar eller säljer skaldjur på grund av de betydande riskerna som finns i leverantörskedjan. Initiativet riktar sig till tio bolag avseende hanteringen av fisk och skaldjur i deras leverantörskedjor.

- Ett initiativ gällande brott mot mänskliga rättigheter, främst barnarbete i koboltgruvor i Kongo. En dialog har förts med ett flertal bolag som köper denna mineral. Syftet är att få dessa bolag att engagera sig genom att samarbeta med andra bolag, men också genom att påverka den lokala regeringen för att få en leverantörskedja utan barnarbete och kränkningar av mänskliga rättigheter.
- Ett initiativ från IIGCC. I ett brev till G20-regeringarna rekommenderar investerarna regeringarna att bland annat gå med i/ratificera Parisavtalet, genomföra de rekommendationer som investerarna påpekat i ett tidigare brev 2015 och förbättra kvaliteten på klimatrelaterade finansiella upplysningar.
- AP-fonderna har tagit ställning till att stödja FN:s 17 globala mål för hållbar utveckling i samverkan med bland andra de holländska pensionsfonderna APG och PGGM. Ställningstagandet handlar om att institutionella investerare investerar i lösningar som bidrar till målen. Läs mer på sidan 30.

PRI - FN:s Principer för ansvarsfulla investeringar (Principles for Responsible Investment) är ett globalt initiativ för institutionella investerare som startade 2006. PRI:s syfte är att stödja investerare att ta hänsyn till ESG-frågor (Environmental, Social och Governance) i investeringsbeslut och ägaraktiviteter och därigenom skapa värde för sina förmånstagare. Läs mer på www.unpri.org

CDP - ett initiativ där ett hundratal stora kapitalförvaltare ställer krav på att världens största noterade bolag ska rapportera om sina utsläpp av växthusgaser och andra uppgifter relaterade till hur de hanterar klimatutmaningen. CDP syftar till att effektivisera datainsamlingsprocessen genom att ett stort antal investerare kollektivt skriver under en gemensam förfrågan om data och rapportering om utsläpp av växthusgaser. Läs mer på www.cdproject.net

EITI (Extractive Industries Transparency Initiative) - ett initiativ inom utvinningsindustrierna, framför allt oljebolag. Behovet av transparent rapportering och styrning är särskilt stort i länder med rika naturresurser men svaga regeringar. Tydligare rapportering från både bolagen om vad de betalar och ländernas regeringar om inkomsterna från olje-, gas- och gruvindustrierna, ökar öppenheten i samhället och bidrar till bättre villkor för ekonomisk styrning. Läs mer på www.eiti.org

IIGCC (Institutional Investors Group on Climate Change) - är ett forum för samarbete kring klimatfrågor för europeiska investerare. Målet är att föra fram investerarnas röst i klimatfrågan samt engagera företag, myndigheter och andra investerare för att uppmärksamma långsiktiga risker och möjligheter som uppstår med klimatförändringar. Klimatfrågan är viktig för AP-fonderna som långsiktiga investerare. Det råder i dagsläget stor osäkerhet kring framtida regleringar och ramverk för att minska utsläppen av växthusgaser och stimulera alternativa energikällor. Detta försvårar för företagen att göra lönsamma investeringar samt för investerarna att beräkna risker och avkastning. IIGCC är en effektiv plattform för att föra fram investerarnas önskemål på klimatområdet. Det är också ett bra sätt för fonderna att få den senaste informationen om olika klimatrelaterade investeringar. Läs mer på www.iigcc.org

FN-INITIATIV

AGENDA 2030

I september 2015 kom världens ledare i FN:s regi överens om att sträva mot tre övergripande mål: att utrota fattigdom, att minska ojämlikheter och orättvisor i världen samt att lösa klimatkrisen. Överenskommelsen kallas Agenda 2030, eftersom de övergripande målen ska vara uppnådda 2030. För att nå de övergripande målen har FN satt upp globala mål för hållbar utveckling inom 17 olika områden med totalt 169 delmål.

I överenskommelsen är det mycket tydligt att FN förväntar sig att aktörer inom alla samhällssektorer ska bidra till att utvecklingsmålen uppfylls. Därmed har både kapitalägare, kapitalförvaltare och bolag ansvar för att bidra till att målen uppfylls. Ingen aktör förväntas bidra till samtliga mål utan väljer själva de mål som de ska förhålla sig till. Flera av målen är möjliga att bidra till genom att göra investeringar, exempelvis mål 11 – Hållbara städer.

AP-fonderna och Etikrådet arbetar på olika sätt med utvecklingsmålen. De fyra AP-fonderna kom sommaren 2016, tillsammans med ett antal europeiska pensionsfonder,¹ överens om att investera i lösningar som – förutom att de ger en marknadsavkastning – bidrar till något eller några av utvecklingsmålen. AP-fonderna kommer i respektive årsredovisning att redovisa hur arbetet utvecklas.

De fyra AP-fonderna samarbetar också med andra svenska investerare, den svenska biståndsmyndigheten

Sida och Global Reporting Initiative (GRI) i det som kallas Svenska investerare för hållbar utveckling eller Swedish Investors for Sustainable Development (SISD). Samarbetet syftar bland annat till att ta fram ett antal indikatorer som långsiktiga investerare vill att portföljbolag ska redovisa i sina hållbarhetsredovisningar.

Ett antal av utvecklingsmålen är inte investeringsbara, till exempel delar av mål 16 som handlar om antikorrup­tion. De målen är ofta möjliga att använda som områden att diskutera mellan investerare och portföljbolag. Etik­rådet har redan tidigare genomfört projekt i samma anda, läs exempelvis om antikorrup­tionsarbetet i årsrapporterna från 2013 och 2015 och även på www.etikradet.se. Etikrådet kommer under 2017 att välja några utvecklingsområden utifrån Agenda 2030, som är lämpliga att prioritera och inom dessa områden föra dialog med bolag som AP-fonderna investerat i.

17 mål för hållbar utveckling som ska förändra världen till år 2030.

¹ APG, PGGM, MN Services, Actiam och Kempen

FN:S VÄGLEDANDE PRINCIPER FÖR FÖRETAG OCH MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

Etikrådet har under hösten 2016 drivit ett projekt kring FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter. Projektet syftar till att identifiera en struktur för hur Etikrådet kan arbeta med principerna i sin verksamhet. I detta arbete har även en undersökning gjorts av hur andra institutionella investerare arbetar med frågor rörande mänskliga rättigheter.

FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter är ett verktyg för hur företag ska hantera och arbeta med mänskliga rättigheter. De vägledande principerna utgår från tre grundpelare: "Protect, Respect och Remedy", det vill säga Skydda, Respektera och Gottgöra (se faktaruta). Principerna antogs av FN 2011 och förtydligar förhållandet mellan företags och staters ansvar för mänskliga rättigheter. Principerna är giltiga för alla företag oavsett storlek, bransch eller ägarstruktur och de gäller även för institutionella investerare.

Identifiera struktur

År 2015 lanserades FN ett ramverk för hur företag kan rapportera kring mänskliga rättigheter i enlighet med principerna. Institutionella investerare, som AP-fonderna, är inte alltid jämförbara med företag och kan därför inte ha samma förhållningssätt till principerna. Syftet med Etikrådets projekt har därmed varit att identifiera en struktur för hur Etikrådet kan arbeta med principerna i sin verksamhet. En viktig del i projektet har varit att göra en nulägesanalys och samla in information från olika aktörer, som institutionella investerare i Sverige och Europa och konsulter, om hur de tolkar och arbetar med principerna.

Enligt FN:s vägledande principer kan en organisation orsaka, bidra till eller vara kopplad till en potentiell eller faktisk kränkning. Etikrådets arbete är fokuserat på dialoger med utländska noterade aktiebolag, som någon eller flera av AP-fonderna har ett innehav i. De genomlysningar som görs av AP-fondernas aktieinnehav två gånger per år, med löpande bevakning däremellan, syftar till att identifiera kränkningar av konventioner. Därigenom kan företag identifieras som eventuellt orsakar, bidrar till eller är kopplade till faktiska kränkningar. AP-fonderna kan, genom att vara minoritetsaktieägare i företag, vara kopplade till kränkningar som företag begått. För närvarande har Etikrådet 89 dialoger med företag rörande faktiska kränkningar av mänskliga rättigheter.

Etikrådet driver ett antal proaktiva projekt, som syftar till att höja standarden i hållbarhetsarbetet i en grupp bolag eller inom en bransch. Exempel på det förebyggande arbete som Etikrådet bedriver i syfte att förhindra potentiella kränkningar är projekten kring kakao och palmolja som beskrivs på sidorna 23-24.

Påverkanspotential

Enligt de vägledande principerna är det viktigt att AP-fonderna utnyttjar sina möjligheter att påverka och

arbeta för att förhindra och minska risken för potentiella kränkningar samt mildra effekterna av faktiska kränkningar. Genom Etikrådet har AP-fonderna ett samarbete som bland annat syftar till att öka påverkanspotentialen på företag. Etikrådet samarbetar också ofta med andra investerare i frågor som rör mänskliga rättigheter för att kunna påverka.

Etikrådets projekt visar att FN:s vägledande principer kan anses vara ett relevant och bra verktyg för institutionella investerare för att kontrollera risker förknippade med mänskliga rättigheter. Även om principerna är accepterade, används och tolkas de fortsatt olika, vilket gör att en specifik vägledning för institutionella investerare efterfrågas. OECD arbetar tillsammans med investerare, NGO:er och fackförbund för att skapa en sådan standard.

Projektet visar att det är viktigt att Etikrådet har en tydlig uppfattning om hur AP-fondernas globala investeringar kan påverka mänskliga rättigheter, att det finns processer som kan identifiera risker för påverkan och att Etikrådet och AP-fonderna tydliggör vikten av att de bolag de investerar i har funktioner på plats för att åtgärda och gottgöra eventuella kränkningar.

FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter

Ramverket består av tre principer som ska vägleda bolagen i deras arbete med mänskliga rättigheter.

Ramverket betonar

- statens ansvar att skydda mänskliga rättigheter (**Protect**)
- bolagens ansvar att respektera dem (**Respect**)
- det gemensamma ansvaret att åtgärda problem (**Remedy**).

Stater har fortfarande det grundläggande ansvaret för att värna om mänskliga rättigheter, men med dessa principer har det tydliggjorts hur bolagen bör agera. Bolagen ska bland annat göra en genomlysning av hur deras verksamhet kan påverka mänskliga rättigheter, vilket för investerare kan innebära att analysen av bolagens riskhantering och eventuella kränkningar som uppkommer underlättas.

För mer information se:
www.business-humanrights.org

BOLAGSSTYRNING

BOLAGSSTYRNING INOM ETIKRÅDET

”Etikrådet tar nu ett steg vidare och fördjupar samarbetet rörande bolagsstyrning i utländska bolag. På det sättet kan Etikrådet ytterligare bidra till AP-fondernas uppdrag.”

Första, Andra, Tredje och Fjärde AP-fonden har under tio års tid framgångsrikt samarbetat genom att i Etikrådets regi föra dialoger med bolag som har associerats med kränkningar av de internationella konventioner som Sverige skrivit under. Etikrådet har också genomfört ett antal proaktiva projekt gentemot exempelvis tobaksbranschen och palmoljebolag. Dialogerna och projekten har i de flesta fall handlat om mänskliga rättigheter och miljöfrågor. Inom bolagsstyrning har AP-fonderna samarbetat om analys och en plattform för att rösta på utländska bolagsstämmor.

Etikrådet tar nu ett steg vidare och fördjupar samarbetet rörande bolagsstyrning i utländska bolag. På det sättet kan Etikrådet ytterligare bidra till AP-fondernas uppdrag. I svenska bolag anser AP-fonderna att möjligheterna att påverka bolagen är större om fonderna agerar utanför Etikrådet.

Forskning inom området visar tydligt att engagemang inom bolagsstyrning har positiv påverkan på

investerares avkastning och risk. Exempel på en fråga som Etikrådet driver är att styrelseledamöter ska vara oberoende i förhållande till bolagsledningen, särskilt ska VD och ordförande inte vara samma person. Om ledamöterna och ordförande inte är tillräckligt oberoende försämrar styrelsens kontrollerande roll. Andra viktiga frågor är ersättning till ledande befattningshavare och kvaliteten på bolagens rapportering – både den ekonomiska redovisningen och hållbarhetsredovisningen.

Fakta

Bolagsstyrning omfattar bland annat:

- Aktieägares rättigheter
- Val av styrelse och arvodering av ledamöter
- Ersättning till ledande befattningshavare
- Utdelningar och kapitalstruktur
- Bolagens långsiktiga strategi inklusive hållbarhet.

SKATT SOM HÅLLBARHETSFRÅGA

Skatteplanering och framförallt bolags hantering av skatter har diskuterats en hel del på senare tid. Media har uppmärksammat många fall, där bolag visserligen följer skattelagstiftningens bokstav men kanske inte dess anda, så kallad aggressiv skatteplanering. Regelverken har ändrats, både nationellt och internationellt.

För att kunna föra en bra diskussion om bolagens skattebetalningar är det viktigt att skilja på olika aktörers ansvar. Det är de politiska församlingarnas uppgift att skapa ett regelverk som är möjligt för bolag att följa och som upplevs som rättvist.

Eftersom många bolag har verksamhet i ett flertal länder och därmed måste anpassa sig till skattelagstiftning i många länder, blir skattefrågan mycket komplex.

För att stimulera till en god dialog om skattefrågorna bjöd Etikrådet in svenska bolag och investerare till ett seminarium om bolagsskatter i november 2016. Medverkade gjorde bland annat Caroline Malcolm som är

ansvarig för OECD:s arbete med ett globalt skatteprojekt – det så kallade BEPS-projektet – och Roger Persson Österman som är professor i skatterätt vid Stockholms universitet. Etikrådet och AP-fonderna har också fört diskussioner med bland annat Skatteverket för att utbyta kunskaper.

AP-fonderna och Etikrådet anser att investerare, bolag och individer ska följa skattelagstiftningen. De har därmed rätt att minska skattebetalningarna genom att verka inom lagarnas gränser, så kallad skatteplanering. Om bolag som AP-fonderna investerat i däremot använder sig av aggressiv skatteplanering medför det en ökad finansiell risk, vilket i sin tur påverkar värdet av fondernas investering negativt. Ökad öppenhet och frivillig redovisning av betalda skatter och bolagens skattepolicyer bidrar till att minska riskerna, inte minst för att det underlättar för investerare att analysera och bedöma bolagens skatterisker. Läs mer om ställningstagandet på www.etikradet.se

SÄRSKILDA FOKUSOMRÅDEN 2016

ETIKRÅDET TAR STÄLLNING I SVÅRA FRÅGOR

Etikrådets ledstjärna är att göra skillnad genom att vara långsiktiga, ansvarstagande och engagerade ägare som påverkar bolag att förbättra sitt arbete med miljö och sociala frågor. Vissa frågeställningar som Etikrådet ställs inför är svåra och generellt omdiskuterade i samhället. För sådana situationer formulerar Etikrådet särskilda ställningstaganden.

AP-fondernas gemensamma värdegrund för hållbarhet och ägarstyrning "...att göra skillnad genom att proaktivt verka för en hållbar utveckling, agera och ställa krav på transparens och positiva förändringar..." är vägledande för Etikrådets arbete.

Etikrådets uppgift är att bevaka och påverka bolag att förbättra sitt arbete med miljö och sociala frågor. Detta bidrar också till att Etikrådet får nya insikter och ökade kunskaper om både bolag och branscher.

Vissa frågeställningar som Etikrådet ställs inför är svåra och generellt omdiskuterade i samhället. Till de svåra frågorna hör till exempel investeringar i alkohol, tobak, vapentillverkning eller spel och skatt samt hur Etikrådet ser på investeringar i några av världens konfliktområden. När Etikrådet gör ett ställningstagande grundas det bland annat på AP-fondernas gemensamma värdegrund samt

det gemensamma ramverket för hållbarhet och ägarstyrning. Ramverket består bland annat av FN:s internationella konventioner och det uppdrag som AP-fonderna fått av Sveriges riksdag.

Flera svåra och omdiskuterade frågor har under åren ställts till Etikrådet, som gemensamt har arbetat fram ställningstaganden för att tydliggöra sin syn på dessa frågor.

Etikrådet redovisar ställningstaganden kring några omdiskuterade produkter och tjänster. Läs mer om antipersonella minor och klusterbomber, kärnvapen, tobak, Västsahara, Israel och Palestina-konflikten samt skatt och kommersiell spelverksamhet på www.etikradet.se

"...att göra skillnad genom att proaktivt verka för en hållbar utveckling, agera och ställa krav på transparens och positiva förändringar..."

MÅLSÄTTNINGAR

MÅL FÖR VÅRT ARBETE

Etikrådets målsättning är att genom dialog medverka till ett förbättrat arbete med hållbarhet i utländska noterade bolag. Etikrådet bidrar genom sitt arbete till AP-fondernas mål om en långsiktigt hög avkastning till låg risk i deras förvaltningar, eftersom AP-fonderna anser att bolag som aktivt arbetar med hållbarhet långsiktigt ger bättre avkastning. Etikrådets arbete ska även bidra till upprätthållandet av allmänhetens förtroende.

Nedan presenteras några övergripande mål för Etikrådets arbete under 2017.

Mål 2017	Uppföljningsmetod/Nyckelindikatorer
Identifiera områden och projekt som är lämpliga för samarbete inom Etikrådet.	Uppföljning i Etikrådets årsrapport.
Prioritera, driva och följa upp ett flertal, för Etikrådet relevanta, proaktiva engagemang med företag och branscher.	Uppföljning i Etikrådets årsrapport.
Arbeta tillsammans med upphandlad leverantör i reaktiva incidentdrivna dialoger med företag i AP-fondernas portföljer.	Antal bolag som Etikrådet för dialog med.
Etikrådet ska aktivt vara engagerade i cirka 20 bolagsdialoger.	Uppföljning i Etikrådets årsrapport.
Samordna AP-fondernas arbete med olika internationella organisationer, samarbeten och initiativ inom hållbarhet.	Uppföljning i Etikrådets årsrapport samt på hemsidan.
Ta fram en separat plan för samarbete mellan AP-fonderna i Etikrådet rörande ägarstyrning i utländska bolag.	Att det genomförs. Uppföljning i Etikrådets årsrapport.
Fortsätta utveckla kommunikation av såväl ställningstagande i enskilda frågor som Etikrådets arbete i årsrapport och på webbplats.	Uppföljning i Etikrådets årsrapport samt på hemsidan.
Anordna seminarium i samband med Etikrådets 10-årsjubileum.	Genomförd aktivitet.
Gemensam upphandling av röstningsplattform.	Genomförd upphandling.

”Etikrådet samarbetar med internationella investerare från hela världen, främst andra pensionsfonder, både vad gäller bolagsdialoger och i proaktiva projekt.”

ETIKRÅDETS LEDAMÖTER

Etikrådet bestod under 2016 av två ledamöter från respektive AP-fond. Ordförandeskapet, som alternerar mellan AP-fonderna, innehades 2016 av Ulrika Danielson från Andra AP-fonden, och har 2017 övergått till Peter Lundkvist på Tredje AP-fonden.

FRÅN VÄNSTER TILL HÖGER: Christina Olivecrona, Lil Larås Lindgren, Arne Lööw, Peter Lundkvist, Ossian Ekdahl, Nadine Viel Lamare, John Howchin, Ulrika Danielson, Pia Axelsson.

Första AP-fonden

www.ap1.se

OSSIAN EKDAHL

NADINE VIEL LAMARE

Andra AP-fonden

www.ap2.se

ULRIKA DANIELSON

CHRISTINA OLIVECRONA

Tredje AP-fonden

www.ap3.se

PETER LUNDKVIST

Ordförande 2017

LIL LARÅS LINDGREN

Fjärde AP-fonden

www.ap4.se

ARNE LÖÖW

PIA AXELSSON

Etikrådet

www.etikradet.se

JOHN HOWCHIN

Etikrådets
generalsekreterare

För mer information:

www.etikradet.se

www.apfonderna.se

Kontaktuppgifter:

Telefon 08 555 17 100

E-post info@etikradetapfonderna.se

